

Γνωριμία με τον ποιητή και το έργο του

Κ. Π. Καβάφης

Είμαι Κωνσταντινουπολίτης την καταγωγήν, αλλά ἐγεννήθηκα στην Ἀλεξάνδρεια — σ' ἓνα σπίτι τῆς ὁδοῦ Σερίφ· μικρὸς πολὺ ἔφυγα, καὶ ἄρκετὸ μέρος τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας τὸ πέρασα στην Ἀγγλία. Κατόπιν ἐπισκέφθην τὴν χώραν αὐτὴν μεγάλως, ἀλλὰ γιὰ μικρὸν χρονικὸν διάστημα. Διέμεινα καὶ στὴ Γαλλία. Στὴν ἐφηβικὴν μου ἡλικίαν κατοίκησα ὑπὲρ τὰ δύο ἔτη στὴν Κωνσταντινούπολη. Στὴν Ἑλλάδα εἶναι πολλὰ χρόνια ποὺ δὲν ἐπῆγα. Ἡ τελευταία μου ἐργασία ἦταν ὑπαλλήλου εἰς ἓνα κυβερνητικὸν γραφεῖον ἐξαρτώμενον ἀπὸ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Δημοσίων Ἔργων τῆς Αἰγύπτου. Ξέρω Ἀγγλικά, Γαλλικά καὶ ὀλίγα Ἰταλικά.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ο Κωνσταντῖνος Καβάφης (Ἀλεξάνδρεια, 29 Ἀπριλίου 1863 - Ἀλεξάνδρεια, 29 Ἀπριλίου 1933) εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς σημαντικότερους Ἑλληνες ποιητὲς τῆς σύγχρονης εποχῆς. Γεννήθηκε καὶ ἐζήσε στὴν Ἀλεξάνδρεια καὶ σε ποιήματά του μιλά γι' αὐτήν, γι' αὐτὸ καὶ αναφέρεται συχνά ὡς «ο Ἀλεξανδρινός». Δημοσίευσε ποιήματα, ἐνὼ δεκάδες ἄλλα παρέμειναν ὡς προσχέδια. Τα σημαντικότερα ἔργα του τα δημιούργησε μετὰ τα 40ά γενέθλιά του.

Ἦταν τὸ ἑνάτο παιδί τοῦ Πέτρου - Ἰωάννη Καβάφη (1814-1870), μεγαλέμπορου βαμβακιού, καὶ τῆς Χαρίκλειας Φωτιάδη, που ἀνῆκε σε παλιὰ φαναριώτικη οἰκογένεια μεγαλεμπόρων καὶ κοινοτικῶν επιτρόπων τῆς Κωνσταντινούπολης. Καὶ τα δυο αὐτά στοιχεῖα, ἡ ἐμπορικὴ ιδιότητα τοῦ πατέρα καὶ ἡ ἀρχοντιά τῆς μητέρας συντέλεσαν σημαντικά στὴ διαμόρφωση τοῦ χαρακτήρα τοῦ ποιητῆ.

(Πηγή: Βικιπαίδεια, Λήμμα: Κωνσταντῖνος Καβάφης)

ΤΟ ΚΑΒΑΦΙΚΟ ΕΡΓΟ

Για τὸν Καβάφη ἡ ποιητικὴ τέχνη ἦταν μὴ ἐπίπονη διαδικασία: Σύμφωνα με πληροφορίες που παρέχουν οἱ μελετητές του, τὸ στάδιο γραφῆς ἐνὸς ποιήματος διαρκοῦσε ἀκόμη καὶ δεκαετίες. Ἀρχίζε ἓνα ποίημα, τὸ ἀφήνε, τὸ ξανάπιανε πολλές φορές, ὥσπου νὰ του δώσει τὴν τελικὴ μορφή, ὡς τὴ στιγμή που τὸ 'κρινε κατάλληλο γιὰ δημοσίευση. Ταυτόχρονα, λεπτολόγος καθὼς ἦταν, γινόταν συχνά σχολαστικὸς χρονογράφος τοῦ εαυτοῦ του, κατέγραφε πάντα τὶς χρονολογίες τῶν διαφόρων σταδίων ἐπεξεργασίας ἐνὸς ποιήματος.

Ὅσο ζοῦσε, ἀκολουθοῦσε μὴν ιδιότυπη ἐκδοτικὴ τακτικὴ: Ἀρχικὰ τύπωνε τα ποιήματα του σε μικρά φυλλάδια, ἀργότερα σε τεύχη καὶ τέλος ἐφτιαχνε χειροποίητες συλλογές που τὶς μοίραζε σε φίλους καὶ θαυμαστὲς. Δημιουργοῦσε καταλόγους με ὅσους ἐμπιστευόταν τὸ ἔργο του, κι ὅσο ζοῦσε, σχεδὸν γνῶριζε ἓναν πρὸς ἓναν τοὺς ἀποδέκτες· κατὰ κάποιον τρόπο εἶχε εφεύρει ἓναν τρόπο γιὰ νὰ ἐλέγχει τὸ ἀναγνωστικὸ κοινὸ του...

(Πηγή: Περιοδικὸ Ἑπτὰ ἡμέρες, ἐφημερίδα καθημερινή, Ἀφιέρωμα στὸν Κ.Π. Καβάφη, σελ. 2, 11/1/1998)

Αὐτὰ τα οἰονεῖ βιβλία δὲν κυκλοφοροῦσαν στὸ ἐμπόριο, ἀλλὰ ὁ ἴδιος ὁ ποιητὴς τα ἐστελνε ἢ τα χάριζε σε φίλους καὶ θαυμαστὲς τοῦ ἔργου του, τηρώντας σχολαστικὸς καταλόγους διανομῆς. Ἡ καινοφανὴς αὐτὴ ἐκδοτικὴ τακτικὴ καθιστοῦσε τὴν ἐξίσου καινοφανὴ ποίησή του δυσεύρετη καὶ περιζήτητη.

Πηγή: Ἀρχεῖο Καβάφη, Ἰδρυμα Ὠνάσση, <https://www.onassis.org/el/initiatives/cavafy-archive>

Γνωριμία με τον ποιητή και το έργο του

Ο Κ.Π. Καβάφης ακολουθούσε μια ιδιότυπη εκδοτική πρακτική καθώς κυκλοφορούσε τα ποιήματά του σταδιακά σε «μονόφυλλα», «τεύχη» και «συλλογές», συμπληρώνοντας και κάνοντας αλλαγές μέχρι και τον θάνατό του ενώ δεν εξέδωσε ποτέ συγκεντρωμένο ολόκληρο το ποιητικό του έργο.

Η πρώτη έκδοση σε βιβλίο των 154 Αναγνωρισμένων ποιημάτων του Κ.Π. Καβάφη έγινε το 1935 στην Αλεξάνδρεια, η πρώτη έκδοση σε βιβλίο των πρώτων Αποκηρυγμένων έγινε το 1983 στην Αθήνα, ενώ τα πλήρη Κρυμμένα ποιήματα από το Αρχείο Καβάφη εκδόθηκαν οριστικά το 1993 στην Αθήνα (αναθεώρηση της προηγούμενης έκδοσης με τον τίτλο *Ανέκδοτα*, 1968) και τα Ατελή το 1994.

Πηγή: Πύλη για την ελληνική γλώσσα, Ανεμόσκαλα Συμφραστικοί Πίνακες Λέξεων για Μείζονες Νεοέλληνες Ποιητές https://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/tools/concordance/index.html?cnd_id=9

Η συνολική ποιητική παραγωγή του έχει ταξινομηθεί εκ των υστέρων από τον Γ. Π. Σαββίδη σε τέσσερις κατηγορίες: τα 154 ποιήματα του «κανόνα», όσα δηλαδή δημοσίευσε ο ίδιος ο Καβάφης και τα περιέλαβε στα δύο «τεύχη» και τις δέκα «συλλογές»· τα «Αποκηρυγμένα» της πρώτης περιόδου του· τα «Κρυμμένα» (αρχικώς είχαν ονομαστεί «Ανέκδοτα») που δεν δημοσιεύτηκαν μέχρι τον θάνατό του και τα «Ατελή», ανολοκλήρωτα σχεδιάσματα ποιημάτων.

Πηγή: Αρχείο Καβάφη, Ίδρυμα Ωνάση, <https://www.onassis.org/el/initiatives/cavafy-archive>

ΟΙ ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΚΥΚΛΟΙ ΤΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΚΑΒΑΦΗ – ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΣΤΙΧΟΥΡΓΙΚΗ

Ο ίδιος είχε κατατάξει τα ποιήματά του σε τρεις κατηγορίες: τα ιστορικά, τα φιλοσοφικά και τα ηδονικά ή αισθησιακά. Τα ιστορικά ποιήματα εμπνέονται κυρίως από την ελληνιστική περίοδο, και στα περισσότερα έχει εξέχουσα θέση η Αλεξάνδρεια. Τα αισθησιακά ή ηδονικά ποιήματα, που είναι και τα πιο λυρικά, κυριαρχεί η ανάμνηση και η αναπόληση. Αυτό που προκαλεί τα συναισθήματα δεν είναι το παρόν, αλλά το παρελθόν, και πολύ συχνά ο οραματισμός. Τα φιλοσοφικά ποιήματα ονομάζονται από άλλους «διδασκικά» όπως το θέμα των Τειχών, την έννοια του χρέους (Θερμοπύλες), της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας (Απολείπειν ο Θεός Αντώνιον), της μοίρας (Καισαρίων) κ.ά.

(πηγή: Φωτόδεντρο, <http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/photodentro-aggregatedcontent-8526-6332>)

Η γλώσσα και η στιχουργική μορφή των ποιημάτων του Καβάφη ήταν ιδιόρρυθμες και πρωτοποριακές για την εποχή. Τα βασικά χαρακτηριστικά τους είναι:

- Ιδιότυπη γλώσσα, μείγμα καθαρεύουσας και δημοτικής, με ιδιωματικά στοιχεία της Κωνσταντινούπολης.
- Εξαιρετικά λιτός λόγος, με ελάχιστα επίθετα (όσα υπάρχουν έχουν πάντα ιδιαίτερη σημασία, δεν είναι ποτέ συμβατικά, κοσμητικά επίθετα).
- Ουδέτερη γλώσσα, σχεδόν πεζολογική, μακριά από τις ποιητικές συμβάσεις της εποχής. Η γλώσσα δεν αποκαλύπτει τα συναισθήματα.
- Εξαιρετικά σύντομα ποιήματα.
- Ιαμβικός ρυθμός, αλλά τόσο επεξεργασμένος που συχνά είναι δύσκολο να διακριθεί.
- Ομοιοκαταληξία όχι σε όλα τα ποιήματα, ενίοτε χαλαρή και περιστασιακή. (πηγή: Φωτόδεντρο, <http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/photodentro-aggregatedcontent-8526-6332>)
- Ιδιαίτερη σημασία στα σημεία στίξης: παίζουν ρόλο για το νόημα (π.χ. ειρωνεία) ή λειτουργούν ως οδηγίες απαγγελίας (π.χ. χαμήλωμα του τόνου της φωνής στις παρενθέσεις). (Πηγή: Βικιπαίδεια, Λήμμα: Κωνσταντίνος Καβάφης)

Γνωριμία με τον ποιητή και το έργο του

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Κ.Π.Καβάφης Φύλλο εργασίας (γνωριμία με τον ποιητή και το έργο του)

1. Με τη βοήθεια της φωτογραφίας που σας δίνεται να περιγράψετε τη μορφή του ποιητή Κωνσταντίνου Καβάφη. Ποιες εντυπώσεις – σκέψεις σας δημιουργεί;

2. Η ακόλουθη εικόνα προέρχεται από το διαβατήριο του Καβάφη. Δίνονται δύο χρονολογίες γέννησης (1864, 1872) ωστόσο καμία δεν είναι σωστή. Κάντε τη διόρθωση και συμπληρώστε και με επιπλέον στοιχεία.

Έτος γέννησης:

Όνομα πατρός:

Όνομα μητρός:

Ως επαγγελματις ο ίδιος αναφέρει «ποιητής». Ωστόσο συχνά τον αναφέρουν ως «Αλεξανδρινό ποιητή». Γιατί;

Σύμφωνα με αυτά που ο ίδιος αναφέρει πιστεύετε ότι του ήταν χρήσιμο το διαβατήριο;

Το καβαφικό έργο

3. Να επιβεβαιώσετε ή να απορρίψετε τις ακόλουθες προτάσεις:

- Ο Καβάφης προτού δημοσιεύσει τα ποιήματα του τα έγραφε σε σχετικά σύντομο χρόνο, χωρίς να δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στην επεξεργασία τους.

Η παραπάνω πρόταση είναι Σωστή/Λάθος, γιατί.....

- Όσο ζούσε ο Καβάφης, έδινε σε λίγους ανθρώπους την ευκαιρία να διαβάσουν τα ποιήματα του, τα οποία δεν τα εμπορευόταν.

Η παραπάνω πρόταση είναι Σωστή/Λάθος, γιατί.....

Γνωριμία με τον ποιητή και το έργο του

4. Συμπληρώστε τον πίνακα με τις κατηγορίες που έχουν εκδοθεί τα ποιήματα του Καβάφη.

Κατηγορίες ποιητικής παραγωγής του Καβάφη			
«Αναγνωρισμένα»			
154 ποιήματα Έκδοση: Αλεξάνδρεια, 1935			

5. Σε ποιες **θεματικές κατηγορίες** είχε κατατάξει ο ίδιος τα ποιήματα του; Να δώσετε ένα παράδειγμα για καθεμία από αυτές (από τα ποιήματα που σας δίνονται)

1.	2.	3.
Ποίημα:		

6. Στο ακόλουθο ποίημα του Καβάφη προσπαθήστε να εντοπίσετε ένα στοιχείο της ιδιαίτερης ποιητικής του γλώσσας. (Δοκιμάστε και να το απαγγείλετε στην τάξη)

Τα παράθυρα.

Σ' αυτές τες σκοτεινές κάμαρες, που περνώ
μέρες βαρυές, επάνω κάτω τριγυρνώ
για νάβρω τα παράθυρα.— Όταν ανοίξει
ένα παράθυρο θάναι παρηγορία.—
Μα τα παράθυρα δεν βρίσκονται, ή δεν μπορώ
να τάβρω. Και καλλίτερα ίσως να μην τα βρω.
Ίσως το φως θάναι μια νέα τυραννία.
Ποιος ξέρει τι καινούρια πράγματα θα δείξει.
(Από τα Ποιήματα 1897-1933, Ίκαρος 1984)

http://www.snhell.gr/anthology/content.asp?id=152&author_id=60

Ποιήματα του Κ.Π. Καβάφη μπορείτε να αναζητήσετε στους παρακάτω ιστοτόπους:

- Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού: <http://www.snhell.gr/anthology/writer.asp?id=60>
- Αρχείο Καβάφη, Ίδρυμα Ωνάση: <https://www.onassis.org/el/initiatives/cavafy-archive>
- Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα, Ανεμόσκαλα: https://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/tools/concordance/browse.html?cnd_id=9

Να καταγράψετε τον τίτλο ενός ποιήματος που σας άρεσε.